कक्षा पाँचको मेरो नेपाली कितावमा प्रयुक्त शब्दहरुको आवृत्ति गणना

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय सुकुना बहुमुखी
क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत एम. एड.
दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको
प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

इन्दुश्री निरौला
त्रि. वि. द. नं. ३७२०-८४
परीक्षा रोल नं. २१४००९५/०६२-०६३
क्याम्पस रोल नं. ३९/०६२-०६३

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
इन्द्रपुर, मोरङ
२०६७

☎: ०२१-५४५६१७ **त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा सम्बन्धन प्राप्त** फ्याक्स: ०२१-५४५७१७

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
SUKUNA MULTIPLE CAMPUS
इन्द्रपुर, मोरङ
INDRAPUR, MORANG
स्थापित : २०४८
स्नातकोत्तर कार्यक्रम
Degree Programme (M. Ed.)

विषय : सिफारिस-पत्र ।

यस सुकुना बहुमुखी क्याम्पस एम. एड. दोस्रो वर्षमा अध्ययनरत विद्यार्थी **श्री इन्दुश्री निरौला**ले मेरो निर्देशनमा रही **"कक्षा पाँचको मेरो नेपाली किताबमा प्रयुक्त शब्दहरूको आवृत्ति गणना"** शीर्षकको शोधकार्य पूरा गर्नुभएको हो । अत्यन्त मेहनतका साथ तयार पारिएको यस अध्ययनको प्रस्तुतीकरण, अध्ययन र निष्कर्षमा म पूर्ण सन्तुष्ट छु । यस शोधकार्यको मूल्याङ्कनका लागि म मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

(प्रेम भट्टराई)
शोध निर्देशक
सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
इन्द्रपुर, मोरङ

☎: ०२१-५४५६१७ **त्रिभुवन विश्वविद्यालयद्वारा सम्बन्धन प्राप्त** फ्याक्स: ०२१-५४५७१७

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस
SUKUNA MULTIPLE CAMPUS

इन्द्रपुर, मोरङ

INDRAPUR, MORANG

स्थापित : २०४८

स्नातकोत्तर कार्यचम

Degree Programme (M. Ed.)

विषय : स्वीकृति-पत्र ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस, इन्द्रपुर, मोरङमा 'नेपाली भाषा शिक्षा' मूल विषय अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको पाचौं पत्रको आंशिक आवश्यकता पूर्ति गर्नका लागि **"कक्षा पाँचको मेरो नेपाली किताबमा प्रयुक्त शब्दहरूको आवृत्ति गणना"** शीर्षकमा शोध अध्ययन तयार गरी मूल्याङ्कन समितिमा पेश गर्नुभएको छात्रा **श्री इन्दुश्री निरौला**को यो शोधकार्य स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

क्र.सं.	नाम	पद	हस्ताक्षर
१.			
२.			
३.			

कृतज्ञता

कुनै पनि विषयमा गरिने शोधकार्य आफैंमा चुनौतिपूर्ण हुन्छ । त्यसमा पनि भाषिक विषयमा गरिने शोधकार्य त अझ जटिल बन्दछ । प्रस्तुत शोधकार्य शब्दावृत्ति सम्बन्धी भएको हुँदा यो आफैंमा एक चुनौतिपूर्ण रहेको छ । कक्षा पाँचको मेरो नेपाली कितावमा प्रयुक्त शब्दहरूको शब्दावृत्ति सम्बन्धी अध्ययनले सम्बन्धित पक्षहरूलाई थोरै भए पनि अध्ययनमा सहयोग पुगेको खण्डमा म आफूलाई धन्य सम्झनेछु ।

प्रस्तुत शोधकार्य आदरणीय गुरु प्रेम भट्टराईज्यूको निर्देशनमा तयार गरेकी छु । अत्यन्त व्यस्त समयमा पनि यसलाई परिस्कृत र परिमार्जन गर्न सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्नु हुने आदरणीय गुरु प्रेम भट्टराईज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

व्यस्त समयको वावजुद पनि यस शोधकार्यको कम्प्यूटर सेटिङमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने खनाल कम्युनिकेसन बिर्तामोडलाई पनि हृदयदेखि नै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यस शोधकार्य लेखनका क्रममा आइपरेका सम्पूर्ण कठिनाइ र अप्ठ्याराहरूलाई हटाई निरन्तर सहयोग गर्दै कार्य सफलतामा सहयोग गर्नुहुने श्रद्धेय श्रीमान् भैरवप्रसाद पौड्यालप्रति पनि हृदयदेखि नै आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा यस शोधकार्यका सन्दर्भ सामग्रीका रूपमा प्रयोग गरेका ग्रन्थहरूका ग्रन्थकारहरू, विद्वान्हरू, कक्षा पाँचको मेरो नेपाली किताव र पाठ्यक्रम उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु हुने श्री अरुणोदय निम्न माध्यमिक विद्यालय, अर्जुनधाराका विद्यालय शिक्षक परिवारप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

शोधार्थी

इन्दुश्री निरौला

नेपाली शिक्षा विभाग

सुकुना बहुमुखी क्यम्पस

इन्द्रपुर मोरङ्ग

शोधसार

प्रस्तुत शोधकार्यको शीर्षक 'कक्षा पाँचको मेरो नेपाली कितावमा प्रयुक्त शब्दहरूको आवृत्ति गणना' रहेको छ । यस शोधकार्यको उद्देश्य कक्षा पाँचको मेरो नेपाली कितावमा प्रयुक्त शब्दहरूको स्रोत र वर्ग पहिल्याउनु, पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त शब्दहरूको आवृत्ति गणना गर्नु, पाठमा प्रयुक्त शब्दहरूको वितरणको स्थिति देखाउनु, आवृत्ति गणनाका आधारमा पाठमा प्रयुक्त शब्दहरूको उपयुक्तता बारे सुझावहरू पेश गर्नु रहेको छ ।

कुनै पनि शोधकार्य सम्पन्न गर्न विविध विधिहरू अपनाउनुपर्ने हुन्छ । यस शोधकार्यलाई सम्पन्न गर्न पुस्तकालय विधि र आवृत्ति गणना विधि अपनाइएको छ ।

वाक्यमा प्रयोग भएका शब्दहरू विभिन्न वर्ग र स्रोतका हुन्छन् । प्रस्तुत शोधपत्रमा कक्षा पाँचको मेरो नेपाली कितावमा सङ्कलित विभिन्न विधाका पाठहरूमा प्रयोग भएका शब्दहरू स्रोत र वर्गका आधारमा तत्सम, तद्भव, अनुकरणात्मक र आगन्तुक गरी चार प्रकारका रहेका छन् भने वर्गका आधारमा नाम, संख्यावाचक, सर्वनाम, विशेषण, क्रिया, क्रियाविशेशषण, नामयोगी, संयोजक र निपात गरी नौ वर्गमा विभाजन गरी गणना गरिएको छ ।

विभिन्न विधामा विभाजित पाठहरूमा कथा, कविता, प्रवन्ध, जीवनी, दैनिकी, संवाद, वादविवाद र चिट्ठी रहेका छन् ।

शब्दस्रोतका दृष्टिले कक्षा पाँचको मेरो नेपाली कितावमा प्रयुक्त शब्दहरू तत्सम ५९५ ओटा, तद्भव ८९८ ओटा, अनुकरणात्मक २६ ओटा र आगन्तुक १५८ ओटा रहेका छन् । यसै गरी शब्दवर्गका दृष्टिले नाम शब्द ८८० ओटा, संख्यावाचक १८ ओटा, सर्वनाम ५१ ओटा, विशेषण २६८ ओटा, क्रिया २४५ ओटा, क्रियाविशेषण १२० ओटा, नामयोगी ३६ ओटा, संयोजक २१ ओटा र निपात ३६ ओटा रहेका छन् ।

आवृत्तिका क्रममा एउटा शब्द ४०४ पटकसम्म आवृत्ति हुनु र कुनै शब्द १ पटक पनि आवृत्ति नहुनुले शब्दको छनोटमा त्यति ध्यान नपुगेको जस्तो देखिए पनि समग्रमा हेर्दा सबै क्षेत्रका शब्दहरू समेटिएका र आवृत्तिको क्रम पनि सामान्य नै देखिन्छ । शब्दहरूको कठिनाइ क्रमलाई हेर्दा केही शब्दहरू शिक्षणीय दृष्टिले कठिन देखिए पनि समग्रमा प्रयोग

भएका शब्दहरू स्तर अनुरूपका नै रहेको देखिन्छ । समग्र रूपमा नियाल्दा पाठ्यपुस्तकमा प्रयोग भएका शब्दहरूको वितरणको स्थिति उपयुक्त नै रहेको पाइयो ।

विषय सूचि

एकाइ	शीर्षक	पृष्ठ
	सिफारिस-पत्र	
	स्वीकृति-पत्र	
	कृतज्ञता	
	शोधसार	
	विषय सूचि	
	अध्याय : एक	
	परिचय	**१-१०**
१.१	शोध शीर्षक	१
१.२	शोधप्रयोजन	१
१.३	समस्या कथन	१
१.४	उद्देश्य	१
१.५	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.६	अध्ययनको क्षेत्र र सीमा	६
१.७	अध्ययनको महत्त्व र औचित्य	६
१.८	शोध विधि	८
१.९	शोध प्रतिवेदनको रूपरेखा	१०
	अध्याय : दुई	
	सैद्धान्तिक अवधारणा	**११-१४**
	अध्याय : तीन	
	विधागत रूपमा प्रयुक्त शब्दहरुको अध्ययन	**१५- ८१**
३.१	कविता विधाका पाठहरूमा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्यनन	१५
३.१.१	म कस्तो हूँ (पाठ -१)	१५
३.१.२	गरिब (पाठ -४)	१७
३.१.३	नदी (पाठ - ८)	१८

३.१.४	देशको माटो (पाठ - १४)	२०
३.१.५	उपदेश (पाठ - १६)	२२
३.१.६	किसानको रहर (पाठ - २०)	२३
३.१.७	सारांश	२५
३.२	कथा विधाका पाठमा प्रयुक्त शब्दहरुको अध्ययन	२६
३.२.१	कुविचार (पाठ - २)	२६
३.२.२	सेवा गरे मेवा फल्छ	३०
३.२.३	मूर्खहरूको खोजी (पाठ - १०)	३३
३.२.४	सबभन्दा ठूला भक्त (पाठ - ११)	३८
३.२.५	पश्चाताप (संवादात्मक कथा) (पाठ २२)	४२
३.२.६	सारांश	४४
३.३	जीवनी विधाका पाठमा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन	४५
३.३.१	पासाङ्ग ल्हामु र नारायण गोपाल (पाठ - ७)	४५
३.३.२	सारांश	४९
३.४	प्रवन्ध विधाका पाठहरूमा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन	५०
३.४.१	समय (संवादात्मक प्रवन्ध) (पाठ ९)	५०
३.४.२	किताव कसरी बन्छ ? (पाठ - १२)	५४
३.४.३	प्रेरणा (पाठ - १३)	५७
३.४.४	सिक्नु पर्ने कुरा (पाठ १५)	५९
३.४.५	नर्सको जीवन (प्रबन्ध पाठ १९)	६३
३.४.६	सारांश	६५
३.५	अन्य विधाका पाठहरूमा प्रयुक्त शब्दहरूको अध्ययन	६६
३.५.१	उपत्यकाको भ्रमण दैनिकी (पाठ ३)	६६
३.५.२	परीक्षाको तयारी (सम्वाद पाठ ५)	७०
३.५.३	रिसको औषधी (सम्वाद पाठ १२)	७२
३.५.४	पात्रोभन्दा भित्ते पात्रो उपयोगी (वादविवाद)	७५
३.५.५	विरामी विदा स्वीकृतिको निवेदन	७९
३.५.६	सारांश	८०

अध्याय : चार

	समग्र पाठयपुस्तकमा प्रयुक्त शब्दहरूको स्थिति	**८२-१२३**
४.१	शब्दस्रोतका दृष्टिले शब्दहरूको स्थिति	८२
४.२	शब्दवर्गका दृष्टिले शब्दहरूको स्थिति	८३
४.२.१	नाम वर्गका शब्दहरूको आवृत्ति विवरण	८४
४.२.२	संख्यावाचक शब्दहरुको आवृत्ति विवरण	१०१
४.२.३	सर्वनाम वर्गका शब्दहरूको आवृत्ति	१०२
४.२.४	विशेषण वर्गका शब्दहरूको आवृत्ति विवरण	१०४
४.२.५	क्रिया वर्गका शब्दहरूको आवृत्ति विवरण	१०९
४.२.६	क्रियाविषेशण वर्गका शब्दहरूको आवृत्ति विवरण	११४
४.२.७	नामयोगी शब्दहरूको आवृत्ति विवरण	११७
४.२.८	संयोजक वर्गका शब्दहरूको आवृत्ति विवरण	११८
७.२.९	निपात वर्गका शब्दहरूको आवृत्ति विवरण	११९
४.३	सरलता र जटिलताका दृष्टिले शब्दहरूको अध्ययन	१२०

अध्याय : पाँच

	उपसंहार	**१२४-१२६**
५.१	निष्कर्ष	१२४
५.२	सुझावहरू	१२६
	सन्दर्भ सूचि	